

Avaleht>Kohtumenetlused>Tsiviilasjad>Millise riigi kohus on pädev kohtuasjaga tegelema? Millise riigi kohus on pädev kohtuasjaga tegelema?

Läti

1 Kas pöörduda tavalisse tsiviilkohtusse või erikohtusse (nt töövaidluskohtusse)?

Tsiviilkohtumenetluse seadusega (*Civilprocesa likums*) on tagatud, et igal isikul, st nii füüsilisel kui ka juriidilisel isikul on õigus oma kodanikuõiguste kohtulikule kaitsele, kui nende õigusi rikutakse või need õigused vaidluse alla seatakse, ning õigusaktidega tagatud mis tahes huvide kohtulikule kaitsele. Üldiselt menetlevad kõiki tsiviilvaidlusi kohtud, kes järgivad tavapäraist kohtumenetlust. Erandjuhtudel ja ainult siis, kui see on ette nähtud õigusaktidega, võidakse tsiviilvaidlusi lahendada muid kohtuväliseid menetlusi kasutades. Kui õigusaktidega on nii ette nähtud, lahendab kohus ka füüsiliste ja juriidiliste isikute algatatud vaidlusi, mis ei ole oma laadilt tsiviilvaidlused. Kuid igal juhul teeb vaidluse lahendamise pädevuse kohta otsuse kohus või kohtunik. Kui kohus või kohtunik leiab, et vaidlus ei kuulu kohtu pädevusse, nimetatakse selles otsuses vaidluse lahendamise eest vastutav organ. Samas kehtivad tavapärase kohtualluvust käsitlevate normide suhtes ka teatavad erandid, mille abil määratakse kindlaks, millise tasandi kohus menetleb asja esimeses astmes.

Alates 31. märtsist 2021 on Lätis tegutsenud majandusasjade erikohus, mis lahendab teatavaid tsiviil- ja kriminaalasju.

2 Kui pädev kohus on tavaline tsiviilkohus (st see on kohus, kes asja menetleb), siis kuidas saab teada, millisesse tsiviilkohtusse pean ma pöörduma?

Tsiviilasju on esimeses astmes pädevad arutama rajoonikohtud (*rajona tiesa*) ja linnakohtud (*pilsētas tiesa*). Riia linna Vidzeme piirkonnakohus (*Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesa*) menetleb riigisaladusega seotud asju ning patentide, pooljuhtoodete topoloogia, disainilahenduste, kaubamärkide ja geograafiliste tähistega seotud asju. Rajooni- või linnakohtu kinnistusamet menetleb nõude vaidluseta sundtäitmise (*bezstrīdus piespiedu izpildīšana*) avaldusi ja avaldusi nõude sundtäitmiseks kohtuteate alusel (*saistību piespiedu izpildīšanu brīdinājuma kārtība*) ning ka enampakkumise aktide kinnitamise (*izsoles aktu apstiprināšana*) avaldusi, välja arvatud maksejõuetusmenetlusega seotud juhtudel.

2.1 Kas madalama ja kõrgema astme tavaline tsiviilkohus on erinevad (nt maakohus kui madalama astme kohus ja ringkonnakohus kui kõrgema astme kohus) ning kui need on erinevad, siis milline neist on pädev minu asja arutama?

Kohtuasja asjaolusid ei saa kõrgema astme kohus läbi vaadata enne, kui seda kohtuasja on menetletud madalama astme kohtus. Tsiviilasju on esimeses astmes pädev arutama rajooni- või linnakohus või regionaalne kohus (*apgabaltiesa*). Tsiviilkohtumenetluses menetleb kohtuasja sisuliselt see esimese astme kohus, kelle pädevusse kuulub kohtuasja menetlemine lähtuvalt selle liigist ja sisust ning vaidluse kohast.

2.2 Territoriaalne pädevus (kas minu asja on pädev arutama A linna kohus või B linna kohus?)

Tsiviilasjad määratakse esimeses astmes menetlemiseks eri tasandi kohtutele kohtuasja sisu alusel. Kohtuasjad liigitatakse nõude liigi või laadi järgi, kuid isegi siis on iga sama tasandi kohtul oma territoriaalne pädevus.

2.2.1 Üldise kohtualluvuse põhireegel

Territoriaalset pädevust käsitlevates üldnormides on sätestatud, et füüsilise isiku vastu tuleb hagi esitada selle isiku deklareeritud elukoha järgsele kohtule (tsiviilkohtumenetluse seaduse paragrahv 26). Juriidilise isiku vastu tuleb hagi esitada juriidilise isiku registrijärgse asukoha kohtule. Seega määratakse asjakohane esimese astme kohus kindlaks kohtuasja sisu järgi ja territoriaalset pädevust reguleerivate normide alusel.

2.2.2 Erandid

Tsiviilkohtumenetluse seaduses on sätestatud ka tsiviilasjade puhul kohaldatavad erandid territoriaalset pädevust käsitlevatest normidest. Neist eranditest tulenevalt võib hageja valida, kas ta esitab hagi territoriaalset pädevust käsitlevatest üldpõhimõtetest lähtudes, st pöördub kostja deklareeritud elukoha või registrijärgse asukoha järgse kohtu poole, või esitab hagi mõnele teisele sama tasandi esimese astme kohtule, mis on õigusaktide kohaselt määratud alternatiivseks kohtuks.

2.2.2.1 Millal võib valida, kas pöörduda kostja elukohajärgsesse kohtusse (üldise kohtualluvuse alusel kindlaksmääratud kohus) või mõnda teise kohtusse?

Hagi kostja vastu, kellel puudub deklareeritud elukoht, esitatakse kostja tegeliku elukoha järgsele kohtule.

Kui kostja tegelik elukoht ei ole teada või kui kostjal puudub Lätis alaline elukoht, esitatakse hagi sellele kohtule, kelle tööpiirkonnas asub kostjale kuuluv mis tahes kinnisvara või kelle tööpiirkonnas asub kostja viimane teadaolev elukoht.

Teatavatel õigusaktides sätestatud juhtudel on hagejal teatav õigus valida, kas esitada hagi kostja deklareeritud elukoha või registrijärgse asukoha järgsele kohtule või mõnele muule kohtule.

2.2.2.2 Millal peab valida teise kohtu, mitte kostja elukohajärgse kohtu (üldise kohtualluvuse järgi kindlaksmääratud kohus)?

Normid, mis reguleerivad pädeva kohtu valimist hageja poolt, on sätestatud tsiviilkohtumenetluse seaduse paragrahvis 28, kus on esitatud kohtuasjade liikide ja nende alternatiivsete kohtute üksikasjalik loetelu, kellele hagi võib esitada.

Juriidilise isiku tütarettevõtja või esinduse tegevusega seotud hagi võib esitada ka tütarettevõtja või esinduse registrijärgse asukoha järgsele kohtule.

Lastele või vanematele ette nähtud elatise sissenõudmisega või isaduse tuvastamisega seotud hagi võib esitada ka hageja deklareeritud elukoha järgsele kohtule.

Isikukahjust (tsiviilseaduse paragrahvid 1635 ja 2347–2353) tuleneva hagi võib esitada ka hageja deklareeritud elukoha või kahju tekkimise koha järgsele kohtule.

Füüsilise või juriidilise isiku varale tekitatud kahjuga seotud hagi võib esitada ka kahju tekkimise koha järgsele kohtule.

Vara tagastamise või vara väärtuse hüvitamisega seotud hagi võib esitada ka hageja deklareeritud elukoha järgsele kohtule.

Merinõuded võib esitada ka sellele kohtule, kelle tööpiirkonnas kostjale kuuluv laev arestiti.

Mitme sellise kostja vastu, kes elavad või asuvad eri kohtades, võib hagi esitada ka sellele kohtule, kelle tööpiirkonnas asub ühe kostja elukoht või registrijärgne asukoht.

Abielu lahutamise või kehtetuks tunnistamisega seotud hagi võib esitada hageja valitud kohtule või kostja deklareeritud elukoha järgsele kohtule või sellise elukoha puudumise korral kostja tegeliku elukoha järgsele kohtule, kui:

hagejaga elavad koos alaealised;

lõpetada soovitakse abielu isikuga, kes kannab vanglakaristust;

lõpetada soovitakse abielu isikuga, kellel puudub deklareeritud elukoht, kelle elukoht on teadmata või kes elab välisriigis.

Töösuhtest tuleneva hagi võib esitada ka hageja deklareeritud elukoha või töökoha järgsele kohtule.

Kui eespool osutatud juhtudel ei ole hagejal deklareeritud elukohta, võib hagi esitada hageja tegeliku elukoha järgsele kohtule.

Samuti on tsiviilasjade puhul ette nähtud kohtu ainupädevus. Selline pädevus on esimuslik nii tavapärase territoriaalse pädevuse kui ka kõigi muude territoriaalse pädevuse liikide suhtes. Pädevus määratakse järgmistel juhtudel kindlaks kohtuasja liigi alusel.

Hagi, mis käsitleb omandiõigust või mis tahes muud varalist õigust seoses kinnisvara või selle päraldistega või selliste õiguste registreerimist kinnistusraamatus või selliste õiguste võõrandamist ja vara kustutamist katastrist, tuleb esitada vara asukoha järgsele kohtule.

Kui hagi esitatakse seoses surnud isiku varaga ja puuduvad teadaolevad pärijad, kes oleksid pärjana üles astunud või pärandi vastu võtnud, on pädev seda menetlema surnud isiku deklareeritud elukoha järgne või tegeliku elukoha järgne kohus, kuid kui surnud isiku deklareeritud elukoht või tegelik elukoht ei asu Lätis või ei ole teada, on pädev see kohus, kelle tööpiirkonnas asub pärandvara või osa sellest.

Ainupädevus võib olla ette nähtud ka muude õigusaktidega.

Allpool esitatud norme kohaldatakse ka nende kohtuasjade korral, mille puhul kasutatakse erikohtumenetlusi.

Avaldus lapsendamise heakskiitmiseks tuleb esitada lapsendaja deklareeritud elukoha järgsele kohtule või sellise elukoha puudumise korral tema tegeliku elukoha järgsele kohtule. Avaldus lapsendamise kehtetuks tunnistamiseks tuleb esitada hageja deklareeritud elukoha järgsele kohtule või sellise elukoha puudumise korral tema tegeliku elukoha järgsele kohtule.

Välisriigi kodaniku või välisriigis elava isiku esitatav avaldus lapsendamise heakskiitmiseks tuleb esitada lapsendatava deklareeritud elukoha järgsele kohtule, kuid kui lapsendatav on perevälisel hooldusel, tuleb avaldus esitada sellele kohtule, kelle tööpiirkonnas perevälisel hooldust pakutakse (tsiviilkohtumenetluse seaduse paragrahvi 259 lõige 2).

Avaldus isiku teovõime piiramiseks vaimse häire või mõne muu tervisliku põhjuse tõttu esitatakse selle isiku deklareeritud elukoha järgsele kohtule või sellise elukoha puudumise korral tema tegeliku elukoha järgsele kohtule. Kui isik on paigutatud raviasutusse, tuleb see avaldus esitada raviasutuse asukoha järgsele kohtule (tsiviilkohtumenetluse seaduse paragrahv 264).

Avaldus isiku teovõime piiramiseks ja talle eestkostja määramiseks tema moraality või pillava elustiili tõttu või alkoholi või muu joovastava aine liigtarvitamise tõttu tuleb esitada selle isiku deklareeritud elukoha järgsele kohtule või sellise elukoha puudumise korral tema tegeliku elukoha järgsele kohtule (tsiviilkohtumenetluse seaduse paragrahv 271).

Äraoleva või kadunud isiku vara hooldamisega seotud küsimusi menetleb isiku viimase elukoha järgne kohus (tsiviilkohtumenetluse seaduse paragrahv 278). Avaldus kadunud isiku surnuks tunnistamiseks tuleb esitada isiku viimase deklareeritud elukoha järgsele kohtule (tsiviilkohtumenetluse seaduse paragrahv 282).

Avaldus õigusliku tähtsusega asjaolude kindlakstegemiseks tuleb esitada hageja deklareeritud elukoha järgsele kohtule või sellise elukoha puudumise korral tema tegeliku elukoha järgsele kohtule (tsiviilkohtumenetluse seaduse paragrahv 290).

Avaldus kinnisvaraga seotud õiguste lõpetamiseks tuleb esitada vara asukoha järgsele kohtule. Mis tahes muude õiguste lõpetamiseks tuleb avaldus esitada hageja deklareeritud elukoha järgsele kohtule või sellise elukoha puudumise korral tema tegeliku elukoha järgsele kohtule või juriidilise isiku puhul tema registrijärgse asukoha järgsele kohtule, kui seaduses ei ole sätestatud teisiti (tsiviilkohtumenetluse seaduse paragrahvi 294 lõige 2).

Avaldus kaotatud, varastatud või hävitatud dokumendi kehtetuks tunnistamiseks ja selle dokumendiga seotud õiguste taastamiseks tuleb esitada dokumendil märgitud maksekoha järgsele kohtule või kui maksekoht ei ole teada, siis võlgniku deklareeritud elukoha järgsele kohtule või sellise elukoha puudumise korral tema tegeliku elukoha järgsele kohtule, kui võlgnik on füüsiline isik, või juriidilise isiku korral tema registrijärgse asukoha järgsele kohtule; kui ka võlgniku tegelik elukoht või registrijärgne asukoht ei ole teada, tuleb avaldus esitada dokumendi väljastamise koha järgsele kohtule (tsiviilkohtumenetluse seaduse paragrahv 299).

Kinnisvara tagasivõtmise avaldus tuleb esitada vara asukoha järgsele kohtule (tsiviilkohtumenetluse seaduse paragrahv 336).

Õiguskaitsega seotud asja menetleb võlgniku registrijärgse asukoha järgne kohus lähtuvalt võlgniku registrijärgsest juriidilisest aadressist kolm kuud enne kohtule avalduse esitamist (tsiviilkohtumenetluse seaduse paragrahv 341.1).

Juriidilise isiku maksejõuetusaja menetleb võlgniku registrijärgse asukoha järgne kohus võlgniku, võlausaldaja või maksejõuetusseaduse (*Maksätvõimetusseaduse*) paragrahvi 42 lõikes 3 täpsustatud võlausaldajate enamuse avalduse alusel lähtuvalt võlgniku registrijärgsest juriidilisest aadressist kolm kuud enne kohtule avalduse esitamist. Nõukogu määruse (EÜ) nr 1346/2000 artikli 3 lõike 1 kohase maksejõuetusmenetluse algatamisel on asja pädev menetlema võlgniku põhihuvide keskme järgne kohus, kuid nimetatud määruse artikli 3 lõike 2 kohase maksejõuetusmenetluse algatamisel on selleks võlgniku tegevuskoha (nõukogu määruse (EÜ) nr 1346/2000 artikli 2 punkti h tähenduses) järgne kohus (tsiviilkohtumenetluse seaduse paragrahv 363.1).

Füüsilise isiku maksejõuetusaja menetleb selle isiku avalduse alusel võlgniku deklareeritud elukoha järgne kohus lähtuvalt võlgniku deklareeritud elukohast kolm kuud enne kohtule avalduse esitamist või sellise elukoha puudumise korral võlgniku tegeliku elukoha järgne kohus. Nõukogu määruse (EÜ) nr 1346/2000 artikli 3 lõike 1 kohase maksejõuetusmenetluse algatamisel on asja pädev menetlema võlgniku põhihuvide keskme järgne kohus, kuid nimetatud määruse artikli 3 lõike 2 kohase maksejõuetusmenetluse algatamisel on selleks võlgniku tegevuskoha (nõukogu määruse (EÜ) nr 1346/2000 artikli 2 punkti h tähenduses) järgne kohus (tsiviilkohtumenetluse seaduse paragrahv 363.22).

Krediitdiasutuste maksejõuetust või likvideerimist käsitlevaid küsimusi menetleb krediitdiasutuse registrijärgse asukoha järgne kohus (tsiviilkohtumenetluse seaduse paragrahv 364).

Töõandja võib esitada avalduse streigi või streigiteate ebaseaduslikuks tunnistamiseks streigiseaduses (*Streiku likums*) sätestatud alustel ja vastavalt seal kehtestatud menetlusele. Avaldus streigi või streigiteate ebaseaduslikuks tunnistamiseks tuleb esitada sellele kohtule, kelle tööpiirkonnas streik toimuma peaks (tsiviilkohtumenetluse seaduse paragrahv 390).

Töötajate esindajad võivad esitada avalduse äriühingu ajutise sulgemise või sellist sulgemist käsitleva teate ebaseaduslikuks tunnistamiseks töövaidlusi käsitlevas seaduses (*Darba strīdu likums*) sätestatud alustel ja vastavalt seal kehtestatud menetlusele. Avaldus äriühingu ajutise sulgemise või sellist sulgemist käsitleva teate ebaseaduslikuks tunnistamiseks tuleb esitada sellele kohtule, kelle tööpiirkonnas sulgemine toimuma peaks (tsiviilkohtumenetluse seaduse paragrahv 394.1).

Asjad, mis on seotud nõude vaidluseta sundtäitmise (saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšana)

Avaldus kinnisvara vabatahtlikuks müügiks enampakkumisel kohtu kaudu tuleb esitada kinnisvara asukoha järgsele rajooni- või linnakohtule (tsiviilkohtumenetluse seaduse paragrahv 395).

Avaldus rahalise nõude või vallasvara tagastamist puudutava nõude vaidluseta sundtäitmiseks või avaldus kommertsandiga tagatud lepinguliste nõuete vaidluseta sundtäitmiseks tuleb esitada võlgniku deklareeritud elukoha järgse rajooni- või linnakohtu kinnistusametile või sellise elukoha puudumise korral võlgniku tegeliku elukoha järgse rajooni- või linnakohtu kinnistusametile (tsiviilkohtumenetluse seaduse paragrahvi 403 lõige 1).

Avaldus nõude vaidluseta sundtäitmiseks selliste dokumentide alusel, millega panditakse kinnisvara, või avaldus sellise vaidluseta nõude sundtäitmiseks, mis on seotud üüritud või renditud kinnisvara vabastamise või tagastamisega, tuleb esitada kinnisvara asukoha järgse rajooni- või linnakohtu kinnistusametile. Juhul kui nõue on tagatud mitme kinnisvaraga ja avalduse menetlemine kuuluks eri rajooni- või linnakohtute kinnistusametite pädevusse, menetleb avaldust ühe kinnisvara asukoha järgse rajooni- või linnakohtu kinnistusamet, kusjuures valiku teeb avalduse esitaja (tsiviilkohtumenetluse seaduse paragrahvi 403 lõige 2).

Laevahüpoteegil põhineva nõude vaidluseta sundtäitmise avaldus tuleb esitada laevahüpoteegi registreerimiskoha järgse rajooni- või linnakohtu kinnistusametile (tsiviilkohtumenetluse seaduse paragrahvi 403 lõige 3).

Asjad, mis on seotud nõude sundtäimisega kohtuteate alusel (*saistību piespiedu izpildīšana brīdinājuma kārtībā*)

Avaldus nõude sundtäimiseks kohtuteate alusel esitatakse võlgniku elukohajärgse rajooni- või linnakohtu kinnistusametile või kui võlgniku deklareeritud elukoht ei ole teada, siis tema tegeliku elukoha järgse või registrijärgse asukoha järgse rajooni- või linnakohtu kinnistusametile (tsiviilkohtumenetluse seaduse paragrahv 4062).

2.2.2.3 Kas pooled võivad valida kohtu, mille pädevusse asi tavaliselt ei kuulu?

Jah, selline võimalus on olemas. Läti õigusaktide kohaselt võivad pooled kokku leppida, millisel kohtul on nendevahelises kohtuvaidluses territoriaalne pädevus. Lepingu sõlmimisel võivad pooled kindlaks määrata esimese astme kohtu, kus lahendatakse lepinguga või lepingu tingimuste täitmisega seotud mis tahes tulevikus tekkivad vaidlused. Nad ei tohi muuta vaidluse sisuga seotud kohtualluvust, st määrata asja esimeses astmes menetlemiseks pädevast kohtust erinevat muu tasandi kohut (tsiviilkohtumenetluse seaduse paragrahv 25). Samuti ei ole pädevuse muutmine lubatud ainupädevuse korral (seaduse paragrahv 29). Kokkuleppelise kohtualluvuse suhtes kohaldatakse kahte piirangut.

Kohtualluvuse võib kokku leppida ainult lepingust tulenevate vaidluste lahendamiseks.

Territoriaalse pädevuse kindlaksmääramise kokkulepe tuleb sõlmida lepingu sõlmimise ajal ning kindlaks tuleb määrata konkreetne kohus, mis menetleks võimalikke vaidlusi esimeses astmes.

3 Kuidas saada teada, millisesse kohtusse tuleks pöörduda, kui asi on erikohtu pädevuses?

Läti õigusaktide kohaselt menetlevad üldise pädevusega kohtud nii tsiviil- kui ka kriminaalasju. Erinevalt teistest riikidest ei ole Lätis erikohtuid (näiteks perekonna kohtuid) ega konkreetsetele õigusküsimustele spetsialiseerunud kohtunikke.

Nagu eespool selgitatud, menetletakse tsiviilasja sisuliselt esimese astme kohtus ning kõrgema astme kohus ei saa seda asja menetleda enne, kui see on läbinud menetluse madalama astme kohtus. Tsiviilasja vaatab esimeses astmes läbi rajooni- või linnakohus, kelle pädevusse kohtuasi kuulub. Üldjuhul kuuluvad kõik tsiviilvaidlused kohtute pädevusse, kes lahendavad neid üldist kohtumenetlust järgides.

Viimati uuendatud: 27/04/2023

Käesoleva veebilehe omakeelset versiooni haldab Euroopa õiguslase koostöö võrgustiku vastav riiklik kontaktpunkt. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Komisjon ja Euroopa õiguslase koostöö võrgustik ei võta mingit vastutust ega kohustusi seoses käesolevas dokumendis esitatud või viidatud teabe ega andmetega. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.